

За українським законодавством особливості допиту малолітніх та неповнолітніх осіб різняться, залежно від процесуального статусу такої особи.

Так, допит малолітнього свідка і, за розсудом суду, неповнолітнього свідка проводиться в присутності законного представника, педагога чи психолога, а за необхідності – лікаря. Як вбачається, присутність визначеного кола осіб при допиті неповнолітнього свідка покладається на розсуд суду і не є обов'язковою. Така позиція законодавця суперечить нормам, викладеним у вищезгаданих Керівних принципах, які не поділяють дітей на малолітніх та неповнолітніх, а спрямовані на захист дітей у сфері правосуддя (тобто, осіб у віці до 18 років). До того ж, присутність передбачених у КПК України осіб має важливе практичне значення, тому що метою їх залучення є, зокрема, сприяння у встановленні психологічного контакту з особою допитуваного та допомога в отриманні повних та достовірних показань.

Допит малолітнього або неповнолітнього потерпілого проводиться з дотриманням правил, передбачених КПК України, для допиту цих осіб як свідків. Але деякі науковці не погоджуються з позицією законодавця та наголошують на необхідності видаляти із залу судового засідання малолітніх та неповнолітніх потерпілих і запрошувати їх тільки для допиту. Таке твердження обумовлене тим, що перебування дитини в залі судового засідання довгий час утомливо для неї і не викликається необхідністю.

Згідно положень чинного кримінального процесуального законодавства, допит неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого здійснюється у присутності захисника. В обґрунтування цієї тези закладено те, що неповнолітні підозрювані (обвинувачені) є особливими суб'єктами кримінального правопорушення, захист яких потребує наявності спеціальних знань, професійного рівня та досвіду роботи у сфері захисту неповнолітніх.

Для забезпечення ефективного правосуддя необхідно привести національне законодавство до міжнародних стандартів. Зокрема, вважаємо за потрібне доповнити КПК України такими обов'язковими положеннями: «Допит малолітнього і неповнолітнього свідка і потерпілого проводиться в присутності законного представника, педагога чи психолога, а за необхідності – лікаря». Такі зміни забезпечать рівність малолітніх та неповнолітніх свідків. Також вважаємо за необхідне деталізувати вимоги до захисника неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого. Захисник неповнолітнього підозрюваного (обвинуваченого) також повинен мати спеціальні знання, відповідати професійному рівню та досвіду роботи у сфері захисту неповнолітніх.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.1(477)

Дмитро Володимирович ТРУНОВ,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС

кандидат юридичних наук Романюк В. В.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАСАДИ РІВНОСТІ ПЕРЕД ЗАКОНОМ І СУДОМ

Рівність перед законом і судом – засада кримінального провадження, що діє в усіх його стадіях, вимагає від законодавця та суб'єктів, які його здійснюють, надання учасникам правовідносин рівних прав щодо відстоювання своїх інтересів і недопущення застосування привілеїв чи обмежень у процесуальних правах. Сутність цієї засади полягає у наділенні їх рівними правами і рівними обов'язками перед законом щодо участі у процесі. Нажаль нерідко зазначена засада залишається декларативною, оскільки зазвичай закон і правда переважають на боці того, хто має владні повноваження, фінанси тощо.

Засада рівності перед законом і судом не передбачає обмеження конституційних прав та свобод громадян, навпаки у передбачених законом випадках, встановлюються додаткові гарантії для певних категорій осіб. Порушення цієї засади призводить до постановлення несправедливих рішень, втрати довіри громадян до державних органів, неповаги до закону.

Сучасна соціально-політична обстановка та необхідність удосконалення кримінального процесуального законодавства вимагають додаткових досліджень питань здійснення кримінального провадження з позиції рівності всіх осіб перед законом та судом. Рівність учасників кримінального провадження покладає на суд обов'язок не надавати будь-яких переваг, будь-якому з учасників кримінального провадження. Звідси, процесуальне становище кожного конкретного учасника провадження не може бути покращено або погіршено залежно від раси, кольору шкіри, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, політичних, релігійних та інших переконань, за мовними або іншими ознаками. Права не можуть бути неправомірно обмежені, разом з тим деякі права учасників процесу визначаються саме їх процесуальним статусом і протилежна сторона не може бути наділена тими ж самими правами. Так, позивач, на відміну від відповідача, не може подати зворотний позов, а право мати захисника є виключною прерогативою підозрюваного, обвинуваченого, засудженого чи виправданого. Безумовно, у таких випадках про порушення даної засади не йдеться. Закон однаковий для всіх, йому байдужі фактично існуючі відмінності між людьми. Від закону вимагається неупередженість і «повна сліпота» до соціальних відмінностей людей у сфері права.

Положення про рівність перед законом і судом діє протягом усього кримінального провадження. Слідчий, прокурор і суддя зобов'язані забезпечити рівну можливість здійснення процесуальних прав будь-якому громадянину, рівну можливість використання ними заходів щодо захисту своїх законних прав та інтересів.

Як висновок можемо зазначити те, що будучи проголошеною та нормативно закріпленою, засада рівності перед законом і судом вимагає своєї повної і безумовної реалізації. Державні інституції повинні втілювати ідею рівності в діяльність органів суду, прокуратури, досудового розслідування та їх посадових осіб, з метою подолання правового нігілізму у державі. Здійснюючи підготовку суддів, адвокатів, посадових осіб правоохоронних органів, необхідно акцентувати

їхню увагу на проблемі забезпечення рівності прав учасників кримінального провадження, їх рівності перед законом і судом, одночасно гарантуючи таким особам забезпечення реалізації прав та інтересів.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.1(477)

Дмитро Петрович АЛАДОЧКІН,

курсант групи Ф4-201 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Фоміна Т. Г.

ПРАВОВА ПРИРОДА ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) передбачив здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням прокурором. Діяльність прокурора на стадії досудового розслідування пов'язана із наглядом за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва (п. 3 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про прокуратуру», ч. 2 ст. 36 КПК України). У науковій літературі під процесуальним керівництвом розуміють упорядкування досудового розслідування з використанням не внутрішніх організаційно-управлінських повноважень прокурора, які виконуються за межами кримінального судочинства, а специфічних кримінальних процесуальних повноважень владно-розпорядчого характеру, закріплених у ст. 36 КПК України. Це специфічний вид правового керівництва кримінального процесуального спрямування. Він направлений не на організацію праці підлеглих, а на забезпечення повного і неупередженого дослідження обставин кримінального провадження.

Процесуальний керівник спрямовує діяльність слідчого, координує досудове розслідування, щоб згодом ефективно підтримувати державне обвинувачення в суді. Внаслідок цього істотно зростає відповідальність процесуального керівника за якістю та результатом кримінального провадження. Прокурор повинен володіти всією сукупністю доказів, зібраних у кримінальному провадженні, і бути переконаним у їх допустимості, достовірності та законності отримання. Процесуальний керівник має повний доступ до усіх документів, що містяться в матеріалах кримінального провадження. Він має право призначати ревізії та перевірки, приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених КПК України, доручати проведення слідчих (розшукових) дій, давати вказівки щодо їх проведення та брати в них участь, а в необхідних випадках особисто проводити їх. Разом з тим, прокурор не повинен виконувати функції слідчого, а лише організовувати процес розслідування кримінального провадження. Процесуальне керівництво прокурором досудовим розслідуванням є ефективним засобом забезпечення законності дій та рішень органів досудового розслідування.

Під час здійснення процесуального керівництва, прокурор реалізує ряд прав та виконує свої обов'язки безпосередньо під час проведення процесуальних дій. Він уповноважений давати рекомендації чи вказівки слідчому, звертати увагу на недоліки допущені під час роботи, проводити самостійно процесуальні дії та обов'язково виступає контролюючою ланкою прийнятих рішень органів досудового розслідування.

Викладене дає підстави дійти висновку, що метою процесуального керівництва прокурором є своєчасний початок кримінального провадження з підстав, визначених законом, та забезпечення всебічного, повного і неупередженого розслідування. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням є напрямом діяльності прокурора, який здійснюється з використанням владно-розпорядчих повноважень з визначення найбільш ефективних напрямів проведення досудового розслідування, активізації зусиль органів досудового розслідування, спрямованих на забезпечення дотримання в процесі розслідування вимог законодавства України.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.98

Свєген Олегович ЛАВРІКОВ,

курсант групи Ф1-302 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук Романюк В. В.

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УКРАЇНІ

В Конституції України закріплено, що Україна є соціальною, демократичною та правовою державою, а забезпечення основоположних прав та свобод людини і громадянина є основним обов'язком держави. Відтак, враховуючи сучасні тенденції розвитку суспільства, актуалізації набуває питання щодо забезпечення прав та свобод на такій стадії кримінального процесу як досудове розслідування, що не є можливим без всебічного та повного дослідження вказаного інституту та визначення його правової природи.

Питання щодо правового регулювання органів досудового розслідування та ефективності їх діяльності завжди були і залишаються предметом дослідження серед багатьох вчених-процесуалістів. Науковий підхід як до реформування системи кримінального судочинства в цілому, так і при визначенні шляхів удосконалення інституту початку досудового розслідування, передбачає звернення до історичного минулого, що дає змогу сформувати комплексне уявлення про багаторічні традиції правотворення, досягнення та цінності національного законодавства, а також об'єктивно оцінити його